

G e l l é r t ^{Lajos} ~~Összár~~: Ladányi elvtárs hiányolta beszámolójában, hogy a színészek egyáltalán nem szóltak hozzá ehhez a nagyon fontos kérdéshez, a dramaturg-kérdéshez.

Én annakidején valahogyan megéreztem, vagy kitaláltam, hogy a színészek közül ehhez a tárgyhoz egyedül én fogok hozzászólni. A konferencián be is nyújtottam jelentkezésemet abban a reményben, hogy hozzászólásomat módom is lesz felolvasni. Valami oknál fogva azonban erre nem került sor, pedig a harmadik voltam azok között, akik dolgozatukat beadták. Valami technikai zavar lehetett ott, pontosan nem tudom, először voltam konferencián. Amikor ezt ott megállapítottam, már elment a bátorságom és kedvem ahhoz, hogy a színészekről és a színészi alkotásról, a harmadik napon a rendező és a színész viszonyáról szóló előadás vitájában én is részt vegyek.

Mínt hogy most Ladányi elvtárs felvetette, hogy színész nem is

kísérelte meg a dramaturgiai kérdéshez való hozzászólást, most utólag, elkésve - legalábbis én úgy érzem, hogy elkésve, mert mondani-valóimat nem ide, hanem a konferenciára szántam - kivonatossan talán ismertetem azokat a gondolataimat, amelyeket akkor akartam elmondani.

Dolgozatom címe ez volt: "A dramaturg szerepe a múltban és népi demokráciánkban".

A feudális Magyarország magántőkés színházaiban a dramaturgok helyzete sivár és egyoldalú volt. Feladatuk a beadott, beküldött darabok gépies elolvasásából, vagy ennek megkerüléséből, a darabok hevenyészett, felületes, néhány sornyi megbirálásából állt, negatív véleménnyel, amely rendszeresen a darab eltanácsolásával végződött. Ha mégis akadt a névtelen darabírók közül valakinek jó munkája, az továbbolvasásra felkerült a színház igazgatójához, aki aztán döntött a darab sorsa felett. Ha az a művet jónak találta, nem hivatalosan, sőt egyenesen bizalmasa tovább adta olvasásra - mondjuk - például színházak kedvenc házi írójának, aki néhány jó ötletet, persze jól átdolgozva, beleépített a készülő új darabjába. S ezzel a névtelen szerző műve elintéztetett.

Hadd mondok el egy konkrét példát, amely a 900-as években a Vigszínház dramaturgiai falai között zajlott le. A színház dramaturgja, Komor Gyula, jelentette az igazgatóságnak, a négy Faludinak, hogy kitűnő magyar történelmi dráma érkezett be a forradalmi Bacsányiról. A Faludiak nekiestek az olvasásnak. A darab, a "Bacsányi" több, mint kitűnő: remek. Sürgősen elő kell adni még ebben a szezonban. De nem ennek az ismeretlen, nem jó hangzású névvel bíró Fényes Samunak a "Bacsányi" című remekművét, hanem valami más megoldást kell keresni. Bizalmasan és titokban odaadták az országos nevű, előkelő társadalmi és politikai összeköttetésű írónak, hogy írna ehhez hasonlóan egy magyar történelmi, forradalmi darabot, s akkor azt a színház még abban a szezonban látatlanban elfogadja és színrehozza. Előleg? Parancsoljon! Mennyit? Többet? Parancsoljon! - És még abban

a szezonban színrekerült az "Ocskay brigadéros".

A dramaturgnak lelkiismeretfurdalása volt és jóval később kiszorgalmazta a "Bacsányi" premierjét. Ezzel kapcsolatban Fényes Samu színművére már most felhivom dramaturgjaink és színházaink figyelmét.

A feudális Magyarország dramaturgjának a helyzete tehát sivár, egyoldalú és kiszolgáltatott volt. A rossz ember szerepe volt az övé. Ez volt a múltban.

Népi demokráciánkban viszont a dramaturg szerepe főszerep. A dramaturg a színház fő tényezője, irányítója és új magyar tehetségek útjának elindítója. A dramaturg az elhallgatott és az elhallgatott írók kedvrehangolója. Sokrétű funkciója a marxi-lenini-sztálini ideológia felkészültségével is teljes. Népi demokráciánk dramaturgja otthonos már a szocialista-realista dráma síkján, és egyúttal továbbhaladó és kezdeményező is.

Az új típusú dramaturg folytonos érintkezést tart a Szovjetunióban színrekerülő klasszikusok és új tehetségek darabjaival, a népi demokráciánk mai színpadi termékeivel. Nem hanyagolja el más államok haladó drámáiróit sem. A népi dramaturg hallgatja a rádión az új magyar hangjátékokat is, és onnan is a színpadra ment át érdekes munkákat. A népi dramaturg a színházi vakációt tanulmányi utra használja. Van hova mennie és lehet is: Moszkva, Prága, Peking, Bukarest, Kelet-Berlin, Tirána, Wien. Most teljesebben ki népi dramaturgjaink munkája egész nagyszerűségében. Népi demokráciánk dramaturgja az új magyar drámairodalom lendítőkereke. Lehetőségei kimeríthetetlenek. Új magyar tehetségeket tár fel, régi haladó magyar klasszikusokat galvanizál újból a színpadra mai nagy időnk nagy szelleméhez méltóan.

És mennyi tennivalója van még a legnagyobb népi művészet, a film területén! A jó filmdramaturg jövője óriássá nőtt.

Mielőtt azonban továbbmennék, meg kell kérdeznem, beszélhetek-

e még tovább, mert attól félek, hogy rámcsemetnek.

F á b r i Zoltán: Arra kérünk Gellért elvtárs, hogy próbáld valamivel rövidebbre fogni és inkább konkretizálni.

G e l l é r t ^{Lajos} ~~Oszkár~~: Most itt van egy konkrét példa a rossz dramaturgiára. Ez talán meghallgatható lesz azért is, mert Amerikában történt. Az eset Kaliforniában, Hollywoodban történt 1922-ben, a néma film utolsó esztendejében. Huszár Pufival esett meg a dolog. Őt szerződésre hívták ki az indexre tett Fatty helyett. Szenzáció volt ez akkor, amit most közlök, s nagyon jellemző. Miután Pufi nem váltotta be terebélyével filmszínészi reményeiket, a gyárvezetőség eljettette őt, és így Huszár Pufi magyar vendéglőt nyitott. Felesége von Haus' aus jól főzött, nagy sikerük volt a filmkollegáknál. A Pufi-~~a~~ ahogy a nők mondták: „Paffy-restaurant” virágzott, de „Paffy” hervadt, mert nem erre hívták el Európából. Ezért filmstoryt kezdett írni. Ezzel a műfajjal még 1916-ban itt Budapesten próbálkozott, ahol „Triton” címen sikerrel forgatták Pufi első filmjét, amelynek főszereplője is Pufi volt, és mellette én voltam a kis Triton. A filmmel külföldi valutát is kerestek. Erre gondolva tehát Pufi írt egy másik storyt. Ezt az egyik hollywoodi filmgyár fődramaturgjának nyújtotta be.

F á b r i Zoltán elnök: Arra kérlek, Gellért elvtárs ...

G e l l é r t ^{Lajos} ~~Oszkár~~: Akkor befejezhetem.

F á b r i Zoltán elnök: ... hogy, amint elején mondtam, lehetőleg ne térjünk el azoktól a szempontoktól, amelyeket Ladányi elvtárs felvetett és saját ügyeinkről beszéljünk. Ez tulságosan távoli kérdés.

G e l l é r t ^{Lajos} ~~Oszkár~~: Ez azért nem távoli kérdés, mert egy kiszolgáltatott magyar írónak a helyzetét tárgyalja az amerikai dramaturg-gal szemben. Hát ha ez nem idevaló, akkor nyilván le is ülhetek.

/Leül/.